

obligaria a separar increïblement el mot castellà del seu sinònim aràbic i de l'adjectiu cat. *cas* 'imparell', i en castellà mateix presentaria dificultats fonètiques. Encara menys, doncs, podem acceptar que *recazo* i el cat. *cas* vinguin de *recaç* > *recaz*, del verb *re-calçar* o *calçar*. Però aquesta falsa etimologia, potser no ho és del tot, i ens pot explicar per contaminació o encreuament la ç de la forma castellana (i àdhuc pogué ajudar a la de la catalana). Coexistent *caç-caç* i un cast. *reca(l)z* de *recaçar* amb sentits iguals o semblants, els dos mots degueren sumar-se, generalitzant-se la forma amb ç pertot, i generalitzant-se en castellà la forma amb *re-* des del S. xvi.

DERIV.: *Caçut* [fi S. xv, *Brama dels Llauradors*; amb error en *AlcM* ja rectificat *AlcM*₂]. *Regàs de ganyivet* men., veg. supra.

1 *ZRPh.* xxviii, 98-99; xxxiii, 84-85. — 2 Baist, *ZRPh.* xxxii, 424; Sainéan, *Sources Indigènes* II, 421 i 428. A les formes i variants que ja citem ells i jo, afegiré encara el leon. *cas* «tres en raya, juego de niños» (*Cespedosa de Tormes, RFE* xv, 260) que interessa especialment perquè termina en *-s* com la forma catalana.

Cas II 'fet que suposem o ve casualment', V. *caure* Cas III 'recipient', V. *cassó* Cas IV, *cassa*, 'anullat, -ada', V. *cassar*

CASA, del ll. CASA 'cabana, barraca'. □ 1.ª doc.: c. 1200, *Hom. d'Organyà*.

«¿Quan prod té ad om --- qui ben tanca sa *casa* o son castel, e i laxa un trauc, on éntnan los laires e rauben lo castel e la *maisó*?», f° 5r8, on tradueix el ll. *domus*, d'una autoritat patristica. El significat etimològic de petit edifici rústic o pastoril, no ha deixat de mantenir algunes supervivències toponímiques, sobretot en els Pirineus: *Ca-de-llops* i *Puig de Ca-de-llops*, 1765 alt., a l'alt Tec damunt els Banyes de la Presta; *Solà de la Casa* a l'alta vall de Rojà, i *Puig de Ca-de-Pastors*, tots dos en terme de Pi de Conflent; *Casa-blanca* pujant al Carlit pel camí de la Pleta de Carlit, pletes a gran altura, terme d'Angostrina; *Casa-Sorda* barraca de pastors dalt d'Enveig (= *Cabana-Sorda* a Andorra, on *sorda* vol dir 'ensorrada, en ruïnes', *E.T.C.* II, 24); *Pas de la Casa* l'elevat port entre Andorra i L'Hospitalet; *Pic de Casamanya* (MAGNA) un dels més alts d'Andorra; *Casesnoves* els altíssims pasturatges, a uns 2400 alt., damunt Llebretra, a la Vall de Boí. Però no deixa de trobar-se'n algun cas en les muntanyes valencianes, com el *Pla de la Casa* i *Castell del Pla de la Casa*, cim culminant de la gran muntanya de Serrella (24 × 42 minuts), terme de Fageca, a l'E. d'Alcoi. No inconnexa amb el significat primitiu pot ser l'acc. 'cambra', avui típica d'Eivissa (parlant d'una habitació on hi ha aparicions): «—Ja ho crec! —respongué sa nora—. Com que vós no hi heu de dormir dins aquella *casa*; però sabeu, si hi tenguéssiu es llit casi devora, com l'hi tenim naltros ---», *Castelló RondEiv.*, 57 (i en Villangómez, *Llibre d'Eiv.*, 214, i veg. infra, s. v. *casament*); i en tenim testimonis rús-

tics ben antics en altres terres: «retablo --- colocar el viejo en la pared de la iglesia, entre la *casa* <'cuarto'> del oli y la capilla de San Pedro», a. 1495 (Traver, *Ants. Castell. Pna.*, p. 243). I d'això ha de ser aplicació secundària *casa* per les caselles d'un tauler, que ja trobem en Llull: «com siuràs al tauler dels escachs --- compara a la primera *casa* tota la benanansa d'aquest món --- en la tersa *casa*, mit la benanansa de quatre mons ---» (*Doctrina Pu.*, ed. Gili, p. 287).

Usat col·lectivament es troba aplicat al conjunt de les cases o caseriu d'una població, en la toponímia dels tres angles del domini; citant a l'atzar: *Prat Davant-Casa* en els afores del poble d'Odelló (cerd.); *Bosc de Casa* damunt mateix de les cases del poble de Tornafort (pall.); *Davant-Casa* partida tocant al poble a l'Atzúbia damunt Pego. I d'això ve a ser la contrapartida l'ús de *cases* com a *plurale tantum*, del qual, en tant que propi del castellà antic i clàssic i de l'hispano-americà, ja vaig ocupar-me en el DCEC I, 713a25-43. En la nostra llengua és peculiar de Mallorca, sovint en la variant *sàs káas*¹ (amb pèrdua de la *-s-* per dissimilació), que és de Lluçmajor, Binissalem i Inca (*BDLC* IV, 293), i també anoto *sàs káaz* d'Escorca (tot i que només n'hi ha una), a Lluc (1963); però que també es troba en ambients menys pagesívols: «tot el dia se'l passa tancat en *unes cases* ---» sento en els afores de Palma (Establiments, 1964; Torres, biografia de Costa i Llobera, p. 43). Ultra el castellà antiquat i dialectal el fet troba un eco més llunyà en gallec antic i en altres parlars portuguesos, fins en el dialecte indo-portuguès: *em suas casas* «na sua residència» (on a Portugal dirien *em sua casa*, V. de Sousa, *RLus.* xxvii, 283).

DERIV.: *Casal* [en els diversos sentits catalans apareix en b. II de Catalunya *casalis* des 930-6 i 942: Bast.-Bass., 419-24]; aplicat a la casa reial o dels Comtes-Reis: és ja de les Grans Cròniques (Muntaner, § 1), del Casal d'Aragó: «ja sabets, mos antecessors com serviren al *casal* reyal, lonch temps ha, be e leyalment --- al *casal* reyal vulria servir, en qualque manera yo pogués», c. 1320 (Finke, *Acta Ar.* III, 524, 525); a Eivissa, Crònica de c. 1400 (Macabich, *Feudalismo*, 66); 'casa on viu una vella família': «a pesar d'ésser ja nit, en lo *casal* de la Plana poc hi dormia tothom», Pons i Mass. (*Trascant p. l. S.*, 8), «quan l'esposa canta i fila / el *casal* s'adorm en pau», Maragall (*Enllà*, 47); «nosaltres habitàvem a la vila, una casa antiga y gran: un ver *casal*», Noller (*Notes de color*, 191). Però l'ús comarcal i rústic avui és 'casa arruinada', 'casalot', i sembla ser el que duia Verdguer del seu llenguatge propi a l'escalborn de l'*Atl.* de 1867: «ab fum y pols dels rònechs *casals* enderrocats» (puix que en la versió de 1877 ho reemplaça per *alberchs*, I, 31d), i així en general a les comarques del NE.: «trobarà uns *casals* ---» (casa arruinada) a Viladonja, 1934; conservant encara el nom propi de la masia esfondrada: «en aquell jonquerall hi ha el *casal* de Ribesaltes», St. Pau de Seguries (1935); «els *Casals*», cases velles a la vall de l'Antiga, Cotlliure (1960); «a Castellsbut ja no hi ha parets, però hi ha-